

HOOFDSTUK XVIII

ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Nieuw-Guinea is een nog vrijwel volkomen gesloten land. In dit geweldige conglomeraat van bossen, bergen en moerassen, waarin men vanuit het vliegtuig slechts spaarzaam sporen, van mensenwerk kan ontwaren, is de moderne beschaving nog maar hier en daar een geringe afstand doorgedrongen. Economische hulpbronnen die aangetroffen mochten worden in het binnenland, moeten eerst toegankelijk gemaakt worden door moeizame arbeid. In dit stadium levert het land bovendien zelf nog vrijwel niets op aan materialen, die bij de openlegging noodzakelijk zijn.

Het ligt dan ook in de rede, dat de economische ontsluiting van Nieuw-Guinea in eerste instantie als een probleem van technische aard wordt gezien en men kan gevoelig stellen, dat het land heeft moeten wachten op de technische hulpmiddelen die eerst de laatste tientallen jaren ontwikkeld zijn. Openlegging in oude stijl zou in dit uitgestrekte en woeste land een onafzienbare tijd gevergd hebben.

Toch is het vraagstuk zeer zeker niet uitsluitend technisch. De autochtone bevolking, relatief dun gezaaid, staat op een uiterst laag cultureel peil en de Papoea kan niet zonder meer ingeschakeld worden in het westerse productieproces. Hij is doorgaans niet aan regelmatige arbeid gewend en zijn culturele achtergrond belet vaak een directe inschakeling, terwijl vele stammen nog de eerste begrippen van orde en hygiëne missen. In een dergelijke maatschappij doet de „wet van de omgekeerde elasticiteit van het aanbod” zich gelden, d.w.z. door het geringe behoeftenpeil van de bevolking is de arbeidslust gering, omdat spoedig aan de behoefte is voldaan. Wij zien dan ook als regel, dat verhoging van het loon van de arbeider resulteert in een spoediger neerleggen van het werk: aan zijn behoeften is door het hogere loon eerder voldaan, weshalve hij zijn inspanning eerder staakt.

Tenslotte kan een te snelle inschakeling leiden tot de

vorming van een proletariaat dat, bestaande uit geestelijk nog zeer labiele primitieven, gemakkelijk derailleert.

Wij mogen niet vergeten, dat in de ontwikkeling van dit land even goed begrepen is de ontwikkeling van de Papoea zelf, als mens. En die is niet gebonden aan verhoging der stoffelijke welvaart alleen.

Sociaal en cultureel zal de Papoea opgevoed dienen te worden om ook economisch zijn taak te kunnen vervullen, terwijl de economische ontwikkeling weer dienstbaar zal moeten worden gemaakt aan de politieke ontwikkeling. Zo hangen al deze vraagstukken: politieke, economische, sociale en culturele, ten nauwste met elkaar samen.

Het tempo van de ontwikkeling is op de eerste plaats afhankelijk van de technische hulpmiddelen. Het kan uiteraard niet geforceerd worden wanneer men voor de uitvoering van zijn plannen afhankelijk is van de natuur. Plantproeven, bemestingsproeven, rotatieschema's en dergelijke vragen nu eenmaal een zekere tijd, die praktisch niet kan worden bekort. In de technische sector heeft men echter veel meer armslag en hier is het tempo, in een land zonder eigen hulpmiddelen als Nieuw-Guinea nu eenmaal is, grotendeels afhankelijk van de import van materiaal en van geschoolde arbeid. We zagen bij de aanleg van de grote oliepijpleiding in de Macclurgolf, dat ook in het oerwoud een groot werk in korte tijd verricht kan worden.

Het ligt echter voor de hand, dat men zich in normale gevallen moet afvragen of de kosten bij een op dergelijke wijze geforceerd tempo niet excessief hoog worden en of het niet nodig is tot op zekere hoogte, en ten koste van het tempo, meer gebruik te maken van het nog te ontwikkelen lokale potentieel aan materialen en geschoolde arbeid.

Het tempo is bovendien, zoals we zagen, althans voor een gedeelte afhankelijk van de sociale en culturele ontwikkeling der bevolking. In sommige gevallen zal het mogelijk

zijn de periode, dat de autochtone bevolking nog niet voldoende arbeid kan opbrengen, geschoolde of niet geschoolde, te overbruggen door de import van arbeiders uit andere landen. Voor slechts weinige projecten zal een dergelijke onderneming lonen en bovendien is, gezien de politieke constellatie, de keuze van wervingsgebieden beperkt.

Eerste voorwaarde voor economische ontwikkeling is echter uiteraard dat er „mogelijkheden” zijn en tot dusverre is daarvan nog niet veel bekend. Hier en daar is enig onderzoek gedaan, met negatief of hoopvol resultaat, doch al mag het daarbij verrichte werk niet onderschat worden, op het grote geheel kan amper van een begin gesproken worden. Wil men enig idee krijgen van de toekomstmogelijkheden van dit land, dan zal een veel uitgebreider onderzoek, een inventarisatie van de hulpbronnen nodig zijn. De tot dit moment verkregen gegevens vormen nog niet meer dan enige losse stukken van een legpuzzel, waarvan we nauwelijks enige kleine details kunnen onderscheiden.

* * *

Gezien deze onbekendheid met de hulpbronnen valt in dit stadium dan ook niet te zeggen, in welke richting de ontwikkeling van Nieuw-Guinea zal gaan.

Men kan vooropstellen, dat een agrarische ontwikkeling alleen op lange termijn tot stand kan komen en dat de aanzienlijke investeringen, nodig voor aanleg van wegen, bruggen, havens en andere outillage, niet rechtstreeks uit de landbouwproductie kunnen worden bekostigd. Die middelen moeten dus worden opgebracht, hetzij door het moederland, hetzij door andere vormen van ontwikkeling die sneller revenuen opleveren, met name de mijnbouw. Men zal daaraan dan ook de volle aandacht moeten besteden.

De werkzaamheid van de Overheid in Nieuw-Guinea is er op gericht uitvalsstellingen, bruggehoofden te bouwen voor de aanval op dit land; de outillage te scheppen die verdere arbeid mogelijk moet maken. In de productieve sector is er, los van de oliebedrijvigheid, nog zeer weinig te doen, al zijn enige projecten thans aan een begin van uitvoering toe.

Voorshands vinden we primaire productie — naast de olie — alleen op het gebied van de bevolkingsprodukten. De uitvoer daarvan belooft nog geen f 5.000.000, doch niettemin is deze activiteit van belang, omdat zij de bevolking ook in streken, die nog niet toe zijn aan een meer intensieve ontwikkeling, aan geldinkomen helpt, waardoor zij zich allerlei nuttige zaken kan aanschaffen, terwijl zij bovendien zodoende langzamerhand rijp wordt gemaakt voor deelname aan het westerse productieproces op groter schaal.

OUTILLAGE.

Tot de outillage voor de economische ontwikkeling van het land behoort niet alleen dat, wat direct gericht is op het verkrijgen van primaire productie, doch evenzeer alles wat de overheid doet voor de bevolking. Medische verzorging, onderwijs, landbouwvoorlichting enz. enz., die een volk op hoger sociaal en cultureel peil brengen, maken dat volk tevens meer geschikt deel te nemen aan het westers gerichte productieproces.

Ook de middelen voor Scheepvaart, Luchtvaart, P.T.T. e.a., al zijn ze niet direct gericht op economische productie, behoren tot deze outillage en indirect is derhalve in deze zin het gehele overheidsapparaat een deel van de economische „overhead”. Wat op dit gebied tot stand werd gebracht, is reeds voldoende beschreven in de desbetreffende hoofdstukken.

Voor een groot deel bleef in de afgelopen jaren de technische activiteit beperkt tot de personele en materiële uitbouw van het overheidsapparaat. Ook de bouw van woningen, kantoren en werkplaatsen behoort daartoe.

Na de soevereiniteitsoverdracht werd aanvankelijk alleen gebouwd door de Dienst van Opbouw, doch al spoedig verscheen de firma Ysselstein ten tonele, die zich enige tijd later verbond met Bredero's Bouwmaatschappij tot de „Hollandia Bouwmaatschappij”, waarvan de directie wordt gevoerd door Bredero.

Intussen zijn ook de Hollandse Beton Maatschappij, de Amsterdamse Ballast Maatschappij en de Industriële en Aannemingsmaatschappij VAM aan het werk gegaan, deels voor het gouvernement, deels voor particuliere opdrachtgevers.

Bekend is onder meer het grote project: de aanleg ener oliepijpleiding van de boorterreinen naar de Macclurgolf, uitgevoerd door een combinatie van Werkspoor en Hollandse Beton Maatschappij.

Naast de havenuitrusting, die lokaal nodig werd geacht, werd echter ook reeds in dit stadium de behoefte gevoeld aan een grote, goed geoutilleerde haven, waar alle reparaties aan grote schepen zouden kunnen worden verricht. Hiervoor werd Manokwari uitgekozen, dat een mooie natuurlijke haven heeft.

Er is een dwarshelling gebouwd in de vorm van een in de koraalbodem uitgegraven bassin, waarvan de bodem loopt onder een helling van 10°. Het bassin ligt op een korte afstand van de kust; een kanaal geeft er toegang toe, zodat het bassin zelf vrij is van zeegang.

Er zijn 26 wagens van 150 ton draagvermogen elk, zodat schepen tot een gewicht van 4000 ton, met een lengte van 120 meter op de helling getrokken kunnen worden. Door gedeeltelijk stutten van het in revisie zijnde schip kunnen wagens vrijgemaakt worden, zodat tegelijkertijd een kleiner schip lager op de helling in revisie genomen kan worden.

Er is een loopkraan met een hoogte van 25 meter en een vlucht van 30 meter. Op het einde van de vlucht kan de kraan nog 3 ton heffen, dichterbij 12 ton. De kraan loopt over de gehele lengte van het schip, plus nog enige tientallen meters daarbuiten en het is de bedoeling op dit gedeelte van de helling te zijner tijd over te gaan tot kleine nieuwbouw, zoals lichters, pontons, sleepboten, kleine coasters enz.

De bijbehorende fabriek zal alle voorkomende reparaties aan de grootste op de helling te trekken schepen kunnen uitvoeren. Het ligt tevens in de bedoeling constructiewerk te verrichten. In vol bedrijf zal de fabriek rond 500 vaklieden nodig hebben, waarvan een groot aantal ter plaatse zal worden opgeleid.

Met de werkzaamheden werd in maart 1954 een begin gemaakt. Bij het graven van het bassin werd overlast onderzocht van zoet grondwater, waardoor enige vertraging ontstond. Begin 1957 zal echter het bedrijf in werking zijn.

Vlak bij het bedrijf bouwt het gouvernement een elektrische centrale, die zowel het bedrijf als de stad Manokwari moet kunnen bedienen.

De N.V. Nieuw-Guinea Gasmaatschappij heeft er een zuurstoffabriek gebouwd, zodat aan het kostbare en tijdrovende op en neer zenden van cylinders dan een einde is gekomen.

BEVOLKINGSPRODUKTEN.

Copra is van oudsher het belangrijkste exportprodukt van Nieuw-Guinea. De export bedroeg in vooroorlogse jaren 3 à 4000 ton per jaar. Tijdens de oorlog staaakte de productie, doch de uitvoer, in 1947 hervat, nam sindsdien geleidelijk toe. In 1955 was een daling te bespeuren, voornamelijk als gevolg van moeilijkheden bij het kusttransport en van lagere marktprijzen, doch in de eerste helft van 1956 liep de export weer op.

Het potentieel van Nieuw-Guinea wordt — bij de huidige aanplant — gewoonlijk geschat op ongeveer 10.000 ton per jaar, doch zekerheid bestaat daaromtrent niet. Men is doende met een algehele registratie van het klapperbestand. Bijplant vindt plaats in verschillende streken, terwijl men door selectie van noten van hoogproducerende bomen uit een moederaanplant de gemiddelde opbrengst per boom tracht te verhogen.

Bovendien wordt aandacht besteed aan verbetering van de kwaliteit van de copra. Vooral in het Sarmikustgebied is men daarmee reeds ver gevorderd: er zijn reeds enige honderden rookhuisjes; twee permanente centrale copradroogovens zijn voorts opgericht en zes andere zijn nog in aanbouw. Copra-opslagloodsen worden verbeterd, hetgeen vooral nodig is omdat in het ongunstige jaargetijde soms maandenlang op afvoergelegenheid gewacht moet worden.

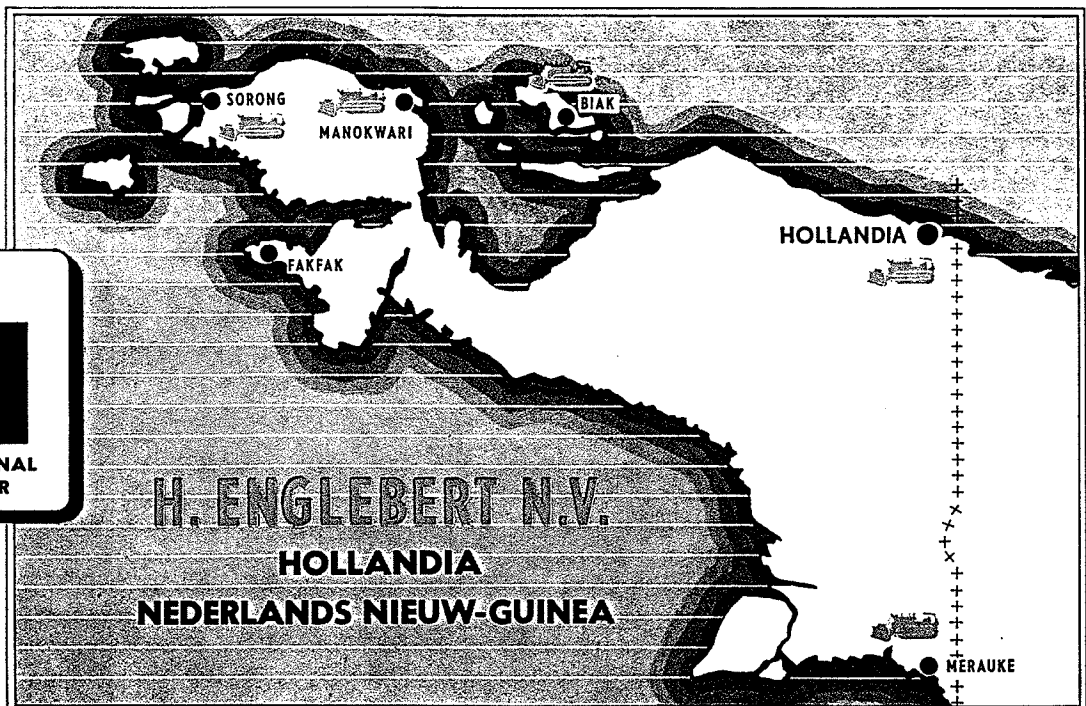
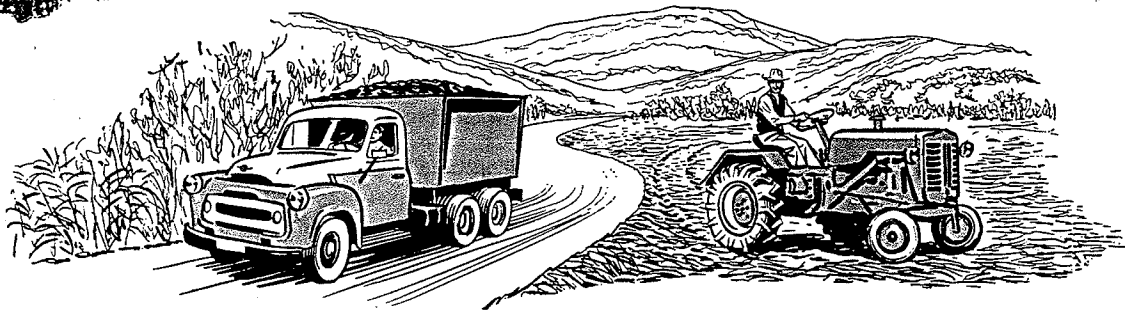
Australisch Nieuw-Guinea heeft een export van 80 à 90.000 ton copra per jaar; de aanplant is daar voor een groot deel nog afkomstig uit de Duitse tijd.

Cocosvezel wordt in Nederlandsch-Nieuw-Guinea nog altijd als waardeloos weggeworpen.

Copal is de hars, die getapt wordt uit de schors van Agathisbomen. De vooroorlogse uitvoer fluctueerde nogal met de marktprijzen; een maximum werd bereikt in 1927 met 3770 ton. Na de oorlog werd de export hervat tegen aanzienlijk hogere prijzen dan voor de oorlog.

Z10

Opkoop van massooibast.

Men is doende met inventarisatie der Agathisarealen, terwijl men tracht in verschillende nieuwe arealen werkgemeenschappen te vormen, die door betere tapmethoden tot een rationele copalwinning kunnen leiden. Bovendien tracht men door sortering te komen tot standaardassortimenten, die soms 100 % meer opbrengen dan ongesorteerde partijen.

Sago wordt vrijwel uitsluitend gewonnen als volksvoeding. Er wordt echter onderzocht of door mechanisatie een economisch verantwoorde winning voor de wereldmarkt mogelijk is; sago is een laagwaardig produkt en verdraagt geen hoge arbeidskosten. Er is in Nederland van particuliere zijde belangstelling voor een mechanische sagowinning in de omgeving van Inanwatan.

Nootmuskaat en foelie worden alleen gewonnen in een semi-boscultuur op het schiereiland Onin (omgeving Fak-Fak). De omvang van het areaal is daarom moeilijk te bepalen; men schat het voorlopig op 2000 ha, waarvan nog slechts een deel in exploitatie is.

N.V. NIEUW-GUINEA GAS-MAATSCHAPPIJ MANOKWARI

Telegramadres: Oxyguin

ZUURSTOF

STIKSTOF

GECOMPRIMEERDE LUCHT

LAS- en SNIJBRANDERS, etc.

Dit areaal levert een produkt, dat in de handel bekend staat als „Papoea-noot”, die inferieur is aan de Banda-noot. Men tracht daarom geleidelijk de bestaande aanplant te vervangen door de superieure Bandanoot, hetgeen echter een proces van lange adem is, op de eerste plaats omdat er op Nieuw-Guinea slechts weinig vruchtdragende Bandanootmuskaatbomen zijn en tweedens omdat deze boom een zeer langzame groeier is: eerst op zijn tiende jaar begint hij vrucht te dragen.

Om deze onproductieve periode gedeeltelijk te overbruggen, propageert men cacao als tussenbeplanting, omdat deze reeds na vier jaar de eerste vruchten oplevert. Ook Robustakoffie wordt voor dat doel gebruikt.

Andere bosprodukten zijn lawangolie, masoobast en rotan, doch de export belooft momenteel niet meer dan enige duizenden guldens per jaar. De masoobi wordt geleverd naar Singapore en doorverkocht naar Indonesië, waar het in de batikindustrie wordt gebruikt als verfstof.

Schelpen worden gevist in de soorten troca (= lola), burgos en paarlemoer, vrijwel geheel bestemd voor de knopenfabricage. Het hoogste exportcijfer: 428 ton, werd bereikt in 1949 en het staat wel vast dat een geregelde jaarlijkse uitvoer in die orde van grootte mogelijk is. De marktprijzen fluctueren overigens nogal sterk en dat kan een belemmering zijn voor geregelde inzameling. De laatste tijd liepen de prijzen regelmatig op en medio 1956 bedroegen zij bijna het dubbele van die van 1954.

Andere zeeprodukten.

De uitvoer van trassi (gezouten, gedroogde en fijngestampte kleine zeegarnalen, bestemd voor de rijsttafel) liep na de soevereiniteitsoverdracht terug en kwam praktisch niet meer op gang.

Tripang (gerookte zeeekommer) is een gerecht dat speciaal door Chinezen wordt geapprecieerd. De uitvoer had in 1948 een waarde van f 95.000; na de soevereiniteitsoverdracht was de export minimaal.

Voorts wordt nog een kleine hoeveelheid haaienvinnen en schildpadhoorn uitgevoerd.

Krokodilhuiden kwamen in de vooroorlogse statistieken praktisch niet voor. De export van „crocs” werd eerst na de oorlog ter hand genomen en zij vormen thans een belangrijk exportartikel. Een groot gedeelte gaat naar Singapore, de rest naar Nederland, vanwaaruit de meeste huiden verder worden verhandeld naar het buitenland.

De in de handel gebruikelijke wijze van meten is: over de buik tussen de voerpoten. De prijs wordt uitgedrukt in guldens per centimeter van de aldus gemeten buikbreedte. Deze prijs is afhankelijk van kwaliteit (bepaald door de vakkundigheid waarmee de huid is geprepareerd), vorm en aantal der buikschilden, enz.

Krokodillenjacht op de Mamberamo.

Papoea-meisjes sorteren copal (Serocel).

AGRARISCHE ONTWIKKELINGSMOGELIJKHEDEN.

Begin 1953 werd een Agrarische Commissie benoemd die de Regering moest adviseren omtrent de agrarische ontwikkelingsmogelijkheden van Nieuw-Guinea. Na een onderzoek, ter plaatse ingesteld van juli tot september 1953, legde de Commissie de resultaten en conclusies vast in een rapport, gedagtekend 12 april 1954.

De Commissie rekent reeds in de inleiding af met de nog al eens gehoorde stelling, dat Nieuw-Guinea op agrarisch gebied een grote toekomst zou hebben.

„Agrarische ontwikkelingsmogelijkheden in economische zin liggen... in Nieuw-Guinea nergens voor het grijpen. Zij moeten in dit grote land — alleen reeds wegens de over het algemeen geringe bodemvruchtbaarheid — nauwgezet worden gezocht en zullen alle slechts met min of meer moeite worden geëffectueerd”.

Bovendien ziet de Commissie „de ontwikkeling van Nieuw-Guinea op lange termijn... als te zijn afhankelijk van het tempo, de mate waarin en de wijze waarop de autochtone bevolking daarbij kan worden ingeschakeld, alsmede van het inhalen van de achterstand in kennis omtrent de agrarische gesteldheid van het land...”

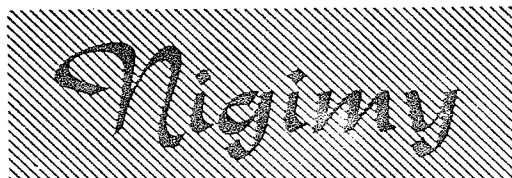
Wanneer men het verslag der Commissie bestudeert, moet men erkennen, dat zij — behoudens wat betreft bosexplotatie — niet optimistisch is. Zij beseft zeer wel, dat er nog veel van Nieuw-Guinea's bodem onbekend is, maar uit hetgeen wel bekend is, meent ze te moeten concluderen, dat de verwachtingen in geen geval hoog gespannen mogen worden. De beste tot dusverre aangetroffen gronden — die bij Ransiki, ten zuiden van Manokwari — zijn met „redelijk vruchtbaar” gekwalificeerd. Hun uitgestrektheid is echter niet groot; wel bestaat de mogelijkheid dat elders nog meer complexen van deze kwaliteit worden aangetroffen, maar veel verwacht de Commissie daar niet van. Zij meent dat in de meeste delen van Nieuw-Guinea de bodemvruchtbaarheid voornamelijk aan humusvruchtbaarheid zal moeten ontleend.

Ondanks deze weinig hooggestemde verwachtingen ziet de Commissie toch ontwikkelingsmogelijkheden in de reeds onderzochte gebieden, al zullen ook deze mogelijkheden „met min of meer moeite geëffectueerd moeten worden”.

Men dient bij dit soort beschouwingen echter wel te bedenken, dat naar Nieuw-Guinea-maatstaven „kleine” oppervlakten toch belangrijk kunnen zijn. Een „minstens 100.000 ha grote kustvlakte in Zuid Nieuw-Guinea” mag voor Nieuw-Guinea een klein gebied zijn, men houde voor ogen dat het gehele landbouwareaal in Nederland slechts tien maal zo groot is — 1.000.000 ha.

Zoals echter reeds gezegd hangt de ontwikkeling op lange termijn nauw samen met de ontwikkeling der autochtone bevolking die in haar huidige culturele staat niet geschikt

NIEUW-GUINEA IMPORT & EXPORT MIJ N.V.

HOLLANDIA • MANOKWARI • BIAK • SEROEI • SORONG • FAK-FAK • MERAUKE

AFDELING BOUWMATERIALEN

Aluminium Golfplaten
Dakijzer

Hardboard

Eterniet

Dakvilt

Cement

Glas

Waterleidingmateriaal
Elektrisch Installatie materiaal
Gereedschappen
Verven Pieter Schoen

is om deel te nemen aan op Westerse leest geschoeide agrarische activiteit. Zij zal ertoe in algemene zin moeten worden opgevoed. Daarna dient vakscholing te volgen en tenslotte zal zij in de gelegenheid gesteld moeten worden zich op een of ander bedrijf te vestigen. De Commissie werkte daarvoor in zeer grove trekken een plan uit, lopende over 20 jaren, waarvan de kosten in totaal werden begroot op f 137.000.000.

Als is de Commissie van oordeel, dat een integrale ontwikkeling van Nieuw-Guinea's landbouwpotentieel slechts op zeer lange termijn gezien kan worden, dit neemt niet weg dat zij wel degelijk welvaartsprojecten op korte termijn weet aan te wijzen. Zij heeft daarvoor meer speciaal op het oog een betrekkelijk snelle opvoering van de produktie van enige voedselgewassen en van hout, voornamelijk voor binnenlands gebruik.

We vinden een tamelijk gedetailleerd uitgewerkt project voor een gemengd bedrijf voor rijst en vee in Zuid Nieuw-Guinea. Weliswaar is de bodem er niet van al te beste kwaliteit, daar staat echter tegenover dat de Commissie de ontginningsmogelijkheid er als bepaald gunstig kwalificeert.

Het terrein is er vlak; niet begroeid met tropisch regenwoud maar met een lichte vegetatie van struiken en grassen, gemakkelijk ontginbaar derhalve. Er is een uitgesproken droge tijd en voorts is het getijverschil aan deze kusten zo groot, dat vooral langs de rivieren natuurlijke afwatering der terreinen gemakkelijk zal zijn. De omstandigheden zijn er daarom in alle opzichten zeer gunstig voor een volmechanische rijstcultuur in polders.

Door een veebedrijf aan deze opzet te verbinden worden verschillende doeleinden gediend. De verkregen mest moet het tekort aan minerale bestanddelen van de bodem compenseren; aangezien continu-beplanting met rijst niet mogelijk wordt geoordeeld, zal een intermitterend weidebedrijf een goede benutting van de bodem mogelijk maken; en in Nieuw-Guinea's behoefte aan vers vlees zal kunnen worden voorzien.

De kustvlakte, waarin de Commissie haar onderzoek

instelde, is „minstens 100.000 hectare groot”, doch door de onvolledigheid van het onderzoek valt voorlopig niet te zeggen, welk percentage deze vlakte op natuurlijke wijze te draineren is. Voorlopig bepaalde de Commissie zich tot een stuk van 10 à 12.000 hectare aan de oever van de Koembe-rivier en zij selecteerde daaruit een areaal van 5 à 6.000 hectare, eventueel later uit te breiden, dat als rijst-polder geschikt wordt geacht.

Blijft het bedrijf tot deze grootte beperkt, dan zal er voldoende water voor de rijstpolder te vinden zijn in de Bian-rivier. Een kanaal moet worden gegraven, ongeveer 40 km lang, dat gevoerd wordt door een pompstation dat het water uit de Bian pompt.

Mocht men later willen overgaan tot de openlegging van grotere arealen, dan zal het nodig zijn een pompstation te bouwen aan de Digoel, dat het nodige water uit de Digoel in de Bian pompt.

De proefpolder, die de Commissie als eerste fase wenste, is inmiddels aangelegd en de eerste rijst is reeds geoogst. De resultaten schijnen gunstig te zijn, doch uiteraard zal nog een reeks van proefnemingen nodig zijn, alvorens men kan overgaan tot realisering van het gehele project. Pas na omstreeks 10 jaar zal dan het bedrijf volledig in werking zijn en alsdan zal, naar een zeer globale raming, rond f 40.000.000 zijn geïnvesteerd. De jaarlijkse opbrengst zal dan zijn 12.000 ton ongepelde rijst en 420 ton vers vlees.

Het project werd ontworpen door het ingenieurbureau Dwars, Heederik & Verhey te Amersfoort, in opdracht van de Nedeco, het Adviesbureau voor Ingenieurswerken, aan wie door de overheid deze taak was opgedragen. De N.V. Industriële en Aannemings Mij. V.A.M. voerde in regie de werkzaamheden aan de proefpolder uit.

Een tweede project, dat naar het oordeel van de Commissie voor directe uitvoering in aanmerking komt, zij het nog op basis van proefneming, is de oprichting van een aantal middelgrote boerenbedrijven op de Ransikigronde, waarbij echter van de aanvang af het particuliere element zal moeten worden ingeschakeld.

Het project zou ten hoogste 50 boerderijen moeten omvatten, elk groot 30 ha, waarvan 10 ha cacao-land en 20 ha bouwland. Een aantal boerderijen zou in coöperatief verband een klein machinepark moeten exploiteren, zodat de voornaamste landbouwkundige werkzaamheden mechanisch kunnen worden verricht. De 50 boerderijen zouden in 10 jaar geïnstalleerd kunnen zijn, met een investatie van totaal f 6.500.000.

Aan dit project is nog geen uitvoering gegeven.

Van de meerjarige cultuurgewassen meent de Commissie dat voorlopig slechts cacao in aanmerking komt voor een op export gericht landbouwbedrijf.

De cacao-cultuur kan gedreven worden als kleinbedrijf, als onderdeel van een middenstandsbedrijf en als grootbedrijf. Een cacao-proefonderneming zal echter noodzakelijk zijn, terwijl nog velerlei onderzoek verricht moet worden. De Commissie meent, dat een cacao-instituut opgericht zou moeten worden, belast met onderzoek en coördinatie en wel min of meer los van de agrarische researchstations (waarvoor op de begroting van de Commissie bijna f 30 miljoen is uitgetrokken).

Er is reeds een begin gemaakt met deze cultuur. Zij biedt op de wereldmarkt goede perspectieven, het klimaat is gunstig en de cultuur is redelijk arbeidsexpensief en geschikt voor de Papoea-bevolking.

Men is bezig met de aanleg van vermeerderingstuinen, waarbij de moeilijkheid lag in het verkrijgen van het goede kweekmateriaal. De planten uit de gevestigde cacao-gebieden, zoals Afrika en Zuid-Amerika, zijn vaak besmet met gevaarlijke ziekten. Aangezien het ook voor Australisch Nieuw-Guinea van groot belang is, dat die ziekten niet bij ons geïmporteerd worden, heeft de Australische regering op zich genomen Nederlands-Nieuw-Guinea te voorzien van het nodige kweekmateriaal.

Van het proefstation Keravat verkreeg men bulkzaad van de Keravat-Trinitario, een zending propelegitiem zaad en 35 stekken van aldaar geselecteerde cacao-moederbomen. Voorts werd een moederboomaanplant aangelegd van het West-Afrikaanse Amelonado-type.

Uit dit materiaal moet de cacao-cultuur van Nieuw-Guinea opgebouwd worden. Vermeerderings-, selectie- en demonstratiestuinen werden reeds uitgezet op diverse plaatsen (Seroei, Wosi bij Manokwari, Genjem, Fak-Fak, Kotanica bij Hollandia en Sarmi).

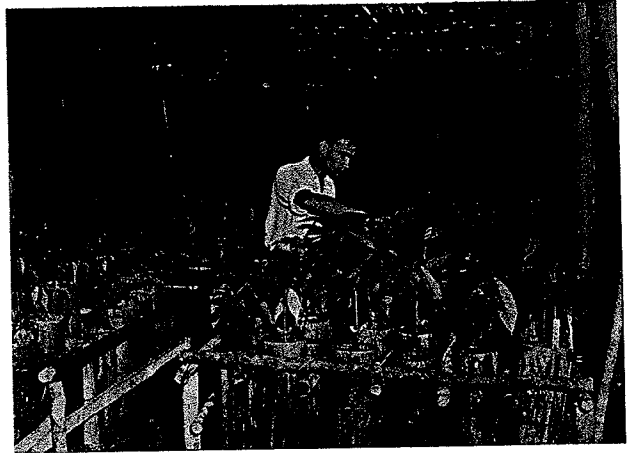
De cacao-introductie is, met het oog op de centrale verwerking van de oogst en de controle op ziekten en plagen gericht op de aanleg van zoveel mogelijk aaneengesloten tuinen in gemakkelijk bereikbare streken, waar tevens voldoende grondruimte en bevolking aanwezig zijn voor het verkrijgen van min of meer geconcentreerde cacao-arealen van minstens 100 hectare. Deze arealen kunnen dan onder de voortdurende controle blijven van de Dienst van Landbouw en Veeteelt.

De sedert 1954 ingezette propaganda voor de aanplant van cacao bij de inheemse bevolking is voorlopig geconcentreerd op Japen, Manokwari, Sarmi en de Nimboran. Deze propaganda vereist tact en geduld en hoewel de resultaten in het begin niet spectaculair zijn, blijkt hoe langer hoe meer dat de verspreiding sneller gaat, zodra zich ergens eenmaal een kern van cacao-planters gestabiliseerd heeft.

Op Japen is in vrij korte tijd een areaal van 30 ha beplant geworden. In het Sarmi'sche verwacht men, dat in 1956 rond 20 ha in de grond zal komen. Rondom Manokwari is 60 ha beplant door Europese kleinlandbouwers, met de bedoeling dat dit areaal zich zal uitbreiden tot 500 ha. De inheemse bevolking werd door dit voorbeeld aangemoedigd en vermoedelijk zal zij in 1956 een vijftal hectaren beplanten. In de directe omgeving van Hollandia zijn de perspectieven door de vrij slechte bodem minder gunstig, al zijn hier toch ook een 800 stuks cacao-planten uitgegeven aan aspirant-planters.

De onderafdeling Landbouwkundig Onderzoek van het Agrarisch Proefstation verrichtte naast de onderzoekingen, waarvan wij reeds melding maakten, nog velerlei andere onderzoekingen ten behoeve van de inheemse en westerse landbouw.

De onderafdeling Bodemkundig Onderzoek deed een aantal karteringen en verkenningen, voornamelijk ten behoeve van de opstelling van streekprojecten, en vele chemische en fysische bepalingen aan grondmonsters werden verricht.

Cacao-kwekerij te Manokwari.

BOSWEZEN.

Ten aanzien van de mogelijkheden van bosexploitatie was de bovengenoemde Agrarische Commissie vrij optimistisch gestemd. Weliswaar zag zij vooral nog geen mogelijkheden in grote stijl, doch zij meende dat meer bescheiden bosexploitaties en houtverwerkingsindustrieën op rendabele grondslag te verwezenlijken zouden zijn. Ook hier geldt echter, dat er van de bossen van Nieuw-Guinea nog veel te weinig bekend is om nu reeds een oordeel over de uiteindelijke mogelijkheden te kunnen vormen.

De Dienst van Boswezen richtte zich dan ook op verkenning en systematische inventarisatie, speciaal van een aantal meerbelovende complexen, om de Geelvinkbaai gegroepeerd. In totaal werd hier 18.000 ha intensief geïnventariseerd.

Aangezien er echter grote gebieden zijn, waar de bevolking bosproducten inzamelt en hout kapt, werden ook deze gebieden globaal verkend — tot een totaal van 60.000 ha —

HOUTPRODUCTIE OVER 1955			
Residentie- bosbeheers- diensten	Productie ruw hout en bekapt hout in m ³	Productie bezaagd hout in m ³	Brandhout in sm
WEST NIEUW-GUINEA			
1. Ressort Sorong			
(b) hardhout	2.769	1.357	1.516
(b) zachthout	452	139	
(b) exportdolken	309		
(b) steigerpalen	320		
(p) hardhout		2.130	
2. Ressort Manokwari			
(b) hardhout	1.921		
(p) hardhout		738	
(p) zachthout	5.379	2.227	
FAK-FAK			
(b) hardhout	1.068 *		
(b) exportbalken	401		
(p) hardhout	1.048 *	257	
HOLLANDIA			
(p) zachthout	3.349	1.458	
GEELVINKBAAI EN			
CENTRAAL NIEUW-GUINEA			
(p) hardhout	219		
(p) zachthout	25		
ZUID NIEUW-GUINEA			
(b) hardhout	103	179	
(b) zachthout	111	50	
(b) steigerpalen	105		
(p) hardhout	780		
(p) zachthout	113	65	
TOTAAL	18.472	8.600	1.516
(b) = boswezen			
(p) = particulier			
* = squares			

uit de lucht, tendele gevolgd door terrestrische verkenning.

Het streven is er op gericht de houtexploitatie, waar dit mogelijk is zonder de houtvoorziening in gevaar te brengen aan particulieren over te laten. De mogelijkheid bestaat dat inheemse werkgemeenschappen of coöperaties bij de houtexploitatie een grotere rol zullen gaan spelen. De coöperatie „Roembati” is daarvan een goed voorbeeld. Aan de houtproductie in de autochtone sfeer moet veel waarde worden gehecht, omdat in verschillende streken de mogelijkheden voor de bevolking zich op andere wijze inkomsten te verschaffen niet voor het grijpen liggen.

De voorlichting is gericht op het bevorderen van betere kap- en transportmethoden en op een meer duurzame exploitatie, terwijl verhoging van de arbeidsproductiviteit wordt nagestreefd door het propageren van eenvoudig maar doelmatig gereedschap.

Een middelgrote zagerij is te Manokwari in aanbouw; men verwacht haar begin 1957 in bedrijf te kunnen stellen.

VEETEELT.

VEESTAPEL 1955	
Runderen	1.564
Paarden	569
Schape	85
Geiten	1.020
Varkens (bij Eur)	670
Kippen	45.000
Eenden	3.400

De grootte van de inheemse varkensstapel is niet bij benadering te schatten.

Uit bijgaand staatje blijkt wel, dat de veestapel van Nieuw-Guinea nog niet van veel belang is.

De runderen vinden we voornamelijk in Merauke (1280) en Manokwari (210), de paarden grotendeels in Merauke (500). De runderstapel in Merauke breidt zich geleidelijk uit.

In 1955 werd door twee Nederlandse hoogleraren op Nieuw-Guinea een studie gemaakt van de veeteeltmogelijkheden. Er wordt gewerkt in de richting van verbetering van de veestapel door gebruik van geselecteerd fokvee. Bij Manokwari is een begin gemaakt met weideproeven met uit Australië geïmporteerde tropische graszaden.

VISSERIJ.

Behoudens wat lokale visserij is Nieuw-Guinea nog niet veel verder dan oriënterend onderzoek. Dit werd onder meer verricht in de visgebieden ten zuid-oosten van Japen, langs de Beneden Waroppenkust, nabij Soepiori en de Noord-Geelvinkbaai. In de wateren rondom Frederik Hendrikeiland werd het reeds eerder begonnen onderzoek voortgezet, terwijl aan de Tami-monding proeven werden genomen met een kleine trawl voor ondiep water, gesleept door een 20 pk launch.

De resultaten van de sleeplijn- en de handlijnvisserij bleken voor Soepiori en de noordelijke Geelvinkbaai aanknopingspunten op te leveren voor verder onderzoek. Aan de Tami-monding bleek alleen gevist te kunnen worden in de oostmoesson, wegens de hoge branding in het andere jaargetijde. Per visuur werd gemiddeld tussen de 20 en 30 kg vis gevangen. De sleeplijnvisserij leverde echter slechts 4 kg per visuur op, doch de proeven worden nog voortgezet.

Voorts zijn proeven gaande met het drogen en zouten van vis bij Hollandia.

MIJNBOUW.

Wetgeving.

De basis van de mijnwetgeving voor Nieuw-Guinea vormt de Mijnwet van 1899. Hierop steunen de Mijnordonnantie en het Mijnpolitierglement, beide van 1930 en het Gouvernementsbesluit van S. 1930: 348, houdende algemene voorwaarden, waaronder vergunningen tot mijnbouwkundige opsporingen en concessies tot mijnontginning worden verleend.

Aan de hoofdregel der mijnwetgeving, dat de rechthebbende op de grond niet dan overeenkomstig de bepalingen van de mijnwet kan beschikken over de in de grond voorkomende delfstoffen, ligt het beginsel ten grondslag, dat de minerale rijkdom van het land toebehoort aan de gemeenschap.

In de terminologie van de wet worden de delfstoffen onderscheiden in de categorieën a en b. Tot de a-delfstoffen behoren: edelgesteenten, een aantal metalen en metalloïden, zwavel, delfstoffen voor de vervaardiging van aluïn en vitriool, fosfaten en steenzout. Tot de b-delfstoffen behoren steenkool, aardolie en jodium. Vergunningen tot opsporing en concessies met betrekking tot de a-delfstoffen worden door de Gouverneur verleend. Mijnbouwkundige opsporingen en ontginningen, betrekking hebbende op b-delfstoffen, kunnen slechts op de voet van het bepaalde in artikel 5a van de Mijnwet worden ondernomen. Volgens dit artikel kan het Gouvernement zelf opsporingen en ontginningen ondernemen of met personen en vennootschappen overeenkomsten sluiten, waarbij deze zich verbinden tot het ondernemen hiervan. Tot het sluiten van dergelijke „5a-overeenkomsten” moet echter telkenmale bij de wet machtiging worden verleend.

Het recht tot mijnbouwkundige opsporing wordt niet verleend dan nadat de rechthebbenden op de bovengrond in de gelegenheid zijn gesteld om voor hun belangen op te komen en onder verplichting van voorafgaande vergoeding der door de opsporing toe te brengen schade of het stellen van een zekerheid daarvoor. Overigens zijn deze rechthebbenden gehouden het doen van opsporingen op hun grond te gedogen. Overeenkomstige bepalingen gelden voor mijnconcessies.

Mijnbouwondernemingen.

De enige mijnbouwonderneming, die mijnrechten in Nieuw-Guinea bezit en wel uitsluitend voor b-delfstoffen, is de Nederlandsche Nieuw-Guinee Petroleum Maatschappij (N.N.G.P.M.), een combinatie van de Koninklijke/Shell (40 %) en de Standard Vacuum Oil Company tezamen met de Far Pacific Investment Company (60 %). De leiding berust bij de Bataafsche Petroleum Maatschappij.

Verwerking van mijnbouwproducten heeft op Nederlands Nieuw-Guinea niet plaats. De door de N.N.G.P.M. gewonnen ruwe olie wordt uitgevoerd om elders te worden geraffineerd.

Onderzoek.

Geologisch-mijnbouwkundig is van Nieuw-Guinea nog zeer weinig bekend. Niet alleen dat grote oppervlakten op de geologische kaart nog volkomen wit zijn getekend, ook waar in het verleden onderzoek werd verricht, bepaalde zich dat dikwijls tot het globaal vaststellen van formaties. Wel werd reeds bij deze onderzoeken een lange lijst van mineralen aangetroffen, doch omtrent de exploitatie-mogelijkheden was en is nog niet veel bekend. Hierbij dient uiteraard abstractie gemaakt te worden van het olie-onderzoek.

Goud werd reeds vroeg in Nieuw-Guinea gesignaleerd, maar tot winning is het niet gekomen omdat nog nergens exploitabele voorkomens werden aangetroffen. Men is op enige punten wel zo ver gekomen, dat men uit de aanwezigheid van goud in de rivieren heeft kunnen besluiten tot de aanwezigheid van grotere goudvoorkomens in bepaalde gebergten (bijv. het Antaresgeb.), doch vermoedelijk zal exploitatie eerst mogelijk zijn wanneer men het plaatsvaste erts heeft gevonden.

Kolen werden reeds enige eeuwen geleden aangetroffen. Sindsdien is er meer onderzoek verricht, doch merendeels trof men inferieure bruinkoollagen aan. Het meest belovend is tot dusverre nog het uit goede bitumineuze kolen bestaande Horna-veld, dat in 1955 wederom werd onderzocht en dat binnenkort intensief geëxploreerd zal worden.

Nikkel, chroom, kobalt en ijzer werden in 1949 in het Cycloopegebergte gevonden. De voorkomens werden in de afgelopen jaren nader onderzocht, terwijl nu ook Waigeo en enige aangrenzende eilanden in het onderzoek zijn betrokken. Dat onderzoek is nog in volle gang; het staat vast dat er vele miljoenen tonnen ertsreserve zijn, maar met relatief lage metaalpercentages. In dit stadium valt nog niets te zeggen omtrent de exploitatiemogelijkheid, want deze hangt niet alleen af van de percentages, maar evenzeer van de ligging, van de afzetmogelijkheden en niet in het minst van de politieke stabiliteit van het land waar ze gevonden worden.

Zoals op zovele andere punten zal men zich ook ten aanzien van de mijnbouw in het huidige stadium nog geen beeld van de ontwikkelingsmogelijkheden kunnen vormen.